

PAPA ALEKSANDAR VI. I HRVATSKA BRATOVŠTINA SV. JURJA I TRIPUNA U MLECIMA

Lovorka ČORALIĆ, Zagreb

Tema je istraživanja podjela indulgencije pape Aleksandra VI. hrvatskoj bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (1502.). Darovnica je podijeljena u doba najsnažnijih hrvatskih prekojadranskih migracija, kada hrvatska zajednica u Mlecima slovi za jednu od najzapaženijih useljeničkih nacionalnih skupina. Dodjela darovnice važno je priznanje udruzi iseljenih Hrvata i vrijedno svjedočanstvo povezanosti Hrvata s »renesansnim papom« Aleksandrom VI.

Doba pontifikata pape Aleksandra VI. (1492.–1503.) smatra se, prema mišljenju nemalog broja crkvenih povjesničara, »najnižom točkom papinstva« (A. Franzen).¹ Papa Aleksandar VI. (Rodrigo Lanzol y Borja/Borgia), nećak pape Kalista III. (1455.–1458.), stekao je dostojanstvo rimskoga biskupa zahvaljujući brojnim simonijskim spletkama i potpori kardinalskog zbora ogrezlog u nemoralu i svjetovnim porocima. Tijekom svoga pontifikata papa Aleksandar VI. u cijelosti je zloupotrebjavao čast i ovlasti, lakomisleno podređivao interese Crkve i papinstva osobnim političkim ciljevima i probicima, a svojim nečudorednim životom postao sinonim krajnjeg nemorala. Svojoj brojnoj nezakonitoj djeci priskrbio je – uplećući se u političke borbe diljem Italije – pravo vladanja nad više talijanskih kneževina. Nepotizam, simonija, korupcija, nemoral i bezbrojni skandali u koje su bili uključeni i mnogi članovi kardinalskog zbora, imali su izrazito negativnu ulogu u povijesti Katoličke Crkve toga doba. Reakcija na takvo stanje u Crkvi bili su, već tijekom pontifikata pape Aleksandra VI., brojni pojedinačni zahtjevi za nutarnjom obnovom i pročišćenjem crkvenog vrha. Najizraženiji protest upućen poglavaru Katoličke Crkve izreći će firentinski dominikanac Girolamo Savonarola (1452.–1498.), gorljivi propovje-

¹ Podrobnije o papi Aleksandru VI. vidi: L. v. PASTOR, *Storia dei papi*, sv. III., Roma, 1925., 277–519; G. PEPE, *La politica dei Borgia*, Napoli, 1946.; G. SORANZO, *Studi intorno a papa Alessandro VI (Borgia)*, Milano, 1950.; O. FERRARA, *Il Papa Borgia*, Milano, 1953; *Dizionario biografico degli Italiani*, sv. 2, Roma, 1960., 196–205 (tekst: G. B. PICOTTI); A. FRANZEN, *Pregled povijesti Crkve*, Zagreb, 1988., 204–206.

dnik crkvene obnove i kritičar moralne pokvarenosti pape i Rimske kurije.² Iako će njegov sukob s papom završiti tragično po firentinskog propovjednika, događaji koji će uslijediti (reformacija) te u idućim godinama na političkom i vjerskom polju potresti europske zemlje, pokazat će svu pogubnost vladanja »renesansnog pape« Aleksandra VI. Borgie.

Djelovanje pape Aleksandra VI., kada je riječ o hrvatskom prostoru, potrebno je – uzevši u obzir i prethodno navedene činjenice – promatrati i s motrišta uvjetovanog konkretnim vojno-političkim prilikama u Hrvatskom Kraljevstvu. Upravo u početnim godinama pontifikata Aleksandra VI. Hrvatsko je Kraljevstvo proživljavalo apokaliptično doba svoje povijesti. Osmanlije su, nakon isteka primirja (sklopljenog 1483.) s hrvatsko-ugarskim kraljem Matijom Korvinom (1457.–1490.), godine 1490. obnovili napade na Hrvatsku. U jesen 1490. godine (9. 9.) poraženi su u bitci kod Udbine, ali su već 1493. godine, u boju na Krbavskom polju, nanijeli težak poraz hrvatskoj vojsci. Osjećaje posvemašnje tragičnosti i beznađa, koji su Hrvatsku snašli nakon bitke, zorno je izrazio najstariji sačuvani izvještaj o krbavskom boju što ga je sastavio 13. 9. 1493. poslanik u Senju Antonio Fabregues. U izvješću se govori o »najjadnijoj i osamljenoj Hrvatskoj« (*miserimam et desolatam Corvaciam*), ističe kako je na Krbavi zarobljeno i pogubljeno čitavo hrvatsko plemstvo te nije preostao nitko više tko bi se mogao oduprijeti nezadrživu prodoru osvajača s Istoka.³ Potresen tragičnim događanjima, na Krbavu odlazi i ninski biskup Juraj Divnić (oko 1440. – 1530.) i na molbu ličkog plemstva predvođenoga Gašparom Perušićem upućuje (27. 9.) izravno s bojišta papi Aleksandru VI. pismo s molbom za pomoć. Pisano latinskim jezikom, pismo sadrži opširno izvješće o rasporedu sukobljenih snaga, opis tijeka bitke, ali i otvorene slutnje o nedaćama koje sada – mnogo ozbiljnije nego prije – prijete Hrvatima. Divnićevo obraćanje papi kao najvišem crkvenom autoritetu ujedno je i preporuka i molba za pomoć, ali i upozorenje da bi se padom Hrvatske širi europski prostor – poglavito zapadna Italija – mogao naći pod izravnim udarom osmanlijskih postrojbi.⁴

Jedan od stradalnika, ali i krivaca za neuspješan sraz kršćanske vojske s Osmanlijama na Krbavi (pogrešna taktička zamisao o suprotstavljanju na otvorenom polju), zasigurno je

² Jedan od gorljivih privrženika Savonarolina učenja bio je bosanski franjevac i filozofsko-teološki pisac Juraj Dragišić (oko 1445. – 1520.). Spis »Propheticae solutiones« (Florentiae, 1497.) rječita je obrana Savonarolinih vjerskih i filozofskih motrišta. Djelo je izrazita kritika papinstva i papine politike koju je provodio Aleksandar VI. i predstavlja važan doprinos humanističkoj misli onoga doba. Općenito o Jurju Dragišiću vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. III., Zagreb, 1993. (dalje: HBL, III.), 556–558 (tekst: Lj. SCHIFFLER-PREMEC). O Dragišićevu spisu u obranu Savonarole vidi: M. BREYER, *Prilozi k starijoj književnoj i kulturnoj povijesti hrvatskoj*, Zagreb, 1904., 28–29; B. PANDŽIĆ, »Život i djela Jurja Dragišića (oko 1445–1520)«, *Dobri pastir*, god. XXVI, sv. 1–2, Sarajevo, 1976., 14, 22–23; E. BANIĆ-PAJNIĆ, »Dragišićev spis za Savonarolu ('Propheticae solutiones')«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*, god. XIV, br. 1–2 (27–28), Zagreb, 1988., 5–16.

³ F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika o hercegu Ivanišu Korvinu i o borbama Hrvata s Turcima (1473–1496) s »Dodatkom« (1491–1498)*, Zagreb 1936. (dalje: F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*), 35–36.

⁴ Vidi: F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*, 37–39; *Govori protiv Turaka* (preveo i uredio V. GLIGO), Split 1983., 33–34, 42–43, 313–320; HBL III., 414–415 (tekst: O. PERIĆ); J. DIVNIĆ, *Pismo papi Aleksandru VI (priredila O. PERIĆ)*, Šibenik, 1995.; O. PERIĆ, »Krbavska bitka u pismu Jurja Divnića«, u: *Krbavska bitka i njezine posljedice* (Zbornik, uredio D. PAVLIČEVIĆ), Zagreb, 1997, 171–174.

bio hrvatski ban Emerik Derenčin. Zarobljen nakon bitke, Derenčin je odveden u zatočeništvo u Carigrad. Između više europskih moćnika koji su se tada trudili oko njegova oslobođenja, jedan je od najistaknutijih upravo papa Aleksandar VI. koji je nudio zamjenu hrvatskoga bana za sultanova brata Ćema. Unatoč papinoj požrtvovnosti, diplomatski pregovori i nastojanja oko Derenčinova oslobađanja su propali. Ban je odbio spasiti život prijelazom na islamsku vjeru te je njegov život okončan smrću u Kara Hisar-i Sahibu u vilajetu Bursa (Brusa) u Maloj Aziji, svega nekoliko mjeseci nakon bitke čijem je tragičnom ishodu i sam u velikoj mjeri pridonio.⁵

Teško stanje na europskom jugoistoku, sve prisutniji strah od osmanlijskog približavanja Zapadu te konkretna izvješća koja su iz hrvatskih krajeva pristizala u Rim, potaknuli su papu Aleksandra VI. da već u listopadu 1493. godine uputi pisma njemačkom caru Maksimilijanu I. (1493.–1519.) i milanskim vojvodama Giovanniju Galeazzu i Lodovicu (Moro) Sforzi.⁶ Tom je prilikom, upravo zahvaljujući papinoj inicijativi, u Rimu stvorena osnova za prikupljanje veće novčane svote (30 000 dukata) diljem talijanskih država, a kako bi se pomoglo najugroženijim hrvatskim krajevima (poglavito strateški važnom Senju⁷). Opasnost od mogućega osmanlijskog osvajanja Senja, kao i pogubnost posljedica koje bi takav rasplet imao za talijanske gradove u zapadnoj Italiji, nagnali su i mletačku vladu da se još u lipnju 1493. obrati – posredstvom svoga izaslanika u Rimu – papi Aleksandru VI. i upozori ga na razmjere predstojećih opasnosti.⁸ Slično raspoloženje bojazni i straha od sve neposrednije osmanlijske opasnosti vladalo je i u Anconi, u kojoj je općinsko vijeće 25. 11. 1493. uputilo pismo papi s molbom da djeluje na učinkovitijoj pomoći Hrvatskoj.⁹

Molbu za konkretniju pomoć papi upućuje 1494. godine i Sabor hrvatskih staleža u Bihaću.¹⁰ Posredstvom svoga poslanika papa je Hrvatima poslao pomoć u novcu, oružju i hrani. Poglavito se pobrinuo za Senj, kojemu kralj Vladislav II. dopušta da papin dar u novcu upotrijebi za popravak zidina¹¹.

Kratkotrajan, učincima privremen i zasigurno nedovoljan odgovor kršćanskih zemalja osmanlijskim presizanjima zbio se na prijelazu stoljeća. U svibnju 1501. sklopljen je, nakon dugotrajnih pregovora, vojni savez između hrvatsko-ugarskog kralja Vladislava II., Mlečana i pape. Serenissima i papa Aleksandar VI. obvezali su se na obilnu novčanu pomoć kralju te je, prema odredbama ugovora, papa obećao tijekom iduće tri godine dostaviti Vladislavu 40.000 dukata godišnje, a Mlečani 100.000 dukata novčane pomoći za protuturske vojne akcije. Kolebljivi i novčano izrazito ovisni kralj Vladislav inicijativu je

⁵ Vidi: HBL III, Zagreb, 1993., 305. (tekst: D. KARBIĆ).

⁶ F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*, 43–46.

⁷ S problemima grada Senja papa je bio upoznat i ranije. Naime, poslije smrti kralja Matije Korvina knezovi Frankapani nastojali su ponovno steći Senj i gradove u Vinodolu te su njihov povrat tražili od kralja Vladislava II. Jagelovića. Općina senjska tužila se 27. 6. 1493. papi Aleksandru VI. zbog stalnih pritisaka »zbog neprekinutih zasjeda i navala svojih neprijatelja« (mислеći pritom na Frankapane) koji u pomoć dovode čak i Osmanlije (F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*, 18–19; V. KLAIĆ, *Povijest Hrvata*, sv. IV., Zagreb, 1981., 227).

⁸ F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*, 9–10, 19–20.

⁹ F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*, 66.

¹⁰ F. ŠIŠIĆ, *Rukovet spomenika*, 76–78.

¹¹ V. KLAIĆ, *nav. dj.*, 237.

u ratnim i diplomatskim događanjima uglavnom prepustio Mlečanima, koji su, slijedeći isključivo vlastite strateške interese nakon gubitka uporišta na Peloponezu (Lepant, Koron, Modon), željeli sa sultanom Bajazidom II. što prije sklopiti povoljan mir. Kralj Vladislav II. prihvatio je njihovu diplomatsku politiku i ubrzo poslije potpisivanja mira između Republike i sultana (1502.) prihvatio primirje na sedam godina (sklopljeno 20. 8. 1503.). Na osnovi mirovnoga ugovora određeno je da granice ostanu kao prije ratnih operacija.¹² Konačni učinci ovoga kratkotrajnoga protuturskog ratovanja bili su skromni i zorno su upozoravali na slabost Kraljevstva, nesposobnost protuturske politike Vladislava II. Jagelovića te su nagovještavali nadolazeće teškoće koje su prijetile Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu.¹³

Hrvatski staleži očekivali su od europskoga protuturskog saveza mnogo više. Kako su se već prije osvjedočili da je politika njihova vladara neodlučna i neučinkovita, mnoge su nade bile uperene u Rim i crkveni autoritet pape Aleksandra VI. Međutim, kako nakon Krbavskog boja nije nastupilo drastičnije osmanlijsko osvajanje, pozornost Zapada sve se više odmicala od hrvatskih krajeva. Pohod francuskog kralja Karla VIII. na Italiju i borba za prevlast nad talijanskim kneževinama preusmjerila je pozornost europskih vladara, čime zbivanja u Hrvatskom Kraljevstvu postaju, barem na neko vrijeme, perifernom pozornicom političkih interesa vodećih država Zapada.

Teške prilike diljem Hrvatskog Kraljevstva, koje su nemale odjeke imale i na području mletačkih prekojadranskih stečevina, uzrokovale su – već od sredine XV. stoljeća – brojne migracije s hrvatskog prostora. Brojčano najjači egzodus Hrvata bio je usmjeren sjevernim pravcima, kojima se u više iseljeničkih valova od XV. do XVII. stoljeća naseljava širok prostor od Donje Austrije do Slovačke (Gradišćanski Hrvati). Velik broj hrvatskih izbjeglica i prognanika bit će usmjeren prekojadranskim pravcima, kojima su u istom vremenskom rasponu naseljena prostrana područja Apeninskoga poluotoka od Furlanije do Apulije.

Za ovo istraživanje, kao dio širih razmatranja hrvatskih prekojadranskih migracija,¹⁴ posebno je zanimljiva hrvatska zajednica u Mlecima, glavnom gradu tadašnje državne zajednice pod stijegom sv. Marka. Godine 1451., upravo u vrijeme kada hrvatska iseljavanja u prekojadranske krajeve započinju svoj izrazit brojčani porast, osnovana je u Mlecima

¹² Podrobno o mirovnom ugovoru i razgraničenju postignutom 1503. godine vidi: V. KLAJČ, *nav. dj.*, 263–264.

¹³ Jedina konkretna postignuća tijekom ratovanja pripala su vojnim akcijama Ivana Korvina, koji je 1501. godine nekoliko puta porazio Osmanlije i razbio opsadu Jajca. Zahvaljujući njegovim nastojanjima na ustroju učinkovitije protuturske obrane, osmanlijska zalijetanja i daljnja osvajanja u dubini Hrvatskog Kraljevstva ipak su smanjena i usporena. Vidi: V. KLAJČ, *nav. dj.*, 254–263; T. RAUKAR, *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje*, Zagreb, 1997., 100.

¹⁴ O hrvatskim iseljavanjima u Mletke usporedi neke moje prethodne radove: »Prisutnost doseljenika sa istočnojadranske obale u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, sv. 26, Zagreb, 1993., 39–78; »Dubrovčani u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća«, *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, sv. 32, Dubrovnik, 1994., 15–57; »Hrvati u Chioggi od 15. do 18. stoljeća«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, sv. 28/1995., 71–83; »Splicani u Veneciji od XIV. do XVIII. stoljeća«, Božić-Bužančić zbornik. Zbornik radova posvećenih sedamdesetogodišnjici života Danice Božić-Bužančić, *Grada i prilozima za povijest Dalmacije*, sv. 12, Izdanja Povijesnog arhiva u Splitu, Split, 1996., str. 109–156; »Hrvati na mletačkom otoku Muranu (XIV–XVII. stoljeće)«, *ibid.*, sv. 30/1997., 29–41; »Hrvati na mletačkom otoku Giudecca (XV.–XVII. st.)«, *Historijski zbornik*, god. L, Zagreb, 1997., 59–66. i dr.

hrvatska bratovština sv. Jurja i Tripuna (*Scuola degli Schiavoni, Scuola dei SS. Giorgio e Trifone*).¹⁵ Iako prvotno osnovana kao sjedište iseljenika s mletačkih prekojadranskih stečevina od Istre do Boke (bez albanskih krajeva), Bratovština je od samoga početka imala ulogu središnjeg mjesta okupljanja i čuvanja nacionalog i domovinskog identiteta naših iseljenika s cjelokupnoga hrvatskoga etničkog područja.

Upravo tijekom prvih pola stoljeća postojanja, u doba kada su njihovu domovinu pogadala pogubna osmanlijska osvajanja, hrvatska će bratimska udruga u Mlecima steći niz važnih priznanja i potporu najviših onodobnih crkvenih dostojanstvenika. Prvo i od svih zasigurno najvrednije priznanje, upućeno već desetak godina nakon utemeljenja, Bratovština je stekla podjelom indulgencije kardinala Bessariona (1403.–1472.) 1464. godine.¹⁶ Druga podjela oprosta pohoditeljima sjedišta hrvatske udruge donesena je 8. 9. 1481. Indulgenciju je uputio Bertuccio Contarini, legat pape Siksta IV. (1471.–1484.) i tadašnji prior mletačkoga samostana ivanovaca.¹⁷

Godine 1502. Bratovština stječe dva važna priznanja. Prvo priznanje odnosi se na dar plemića Paola Valaressa, zapovjednika mletačkih utvrda na Peloponezu. Riječ je o vrijednoj relikviji sv. Jurja, koja se do tada nalazila u vlasništvu jeruzalemskoga patrijarha (vjerojatno Cristofora Garatonija), a uručena je mletačkom zapovjedniku kao osobni dar i priznanje. Relikvija je bila isprva pohranjena u mletačkoj crkvi S. Angelo Michele (S. Anzolo), nedaleko od palače Valaresso. Dopuštenje za prijenos relikvije u sjedište Bratovštine dali su tadašnji mletački patrijarh Tommaso Donà i papinski legat Angelo Leonini. Dana 24. 4., na blagdan sv. Jurja, relikvija je svečano prenesena u bratimsko sjedište. Tom su prilikom primljeni u počasne članove zajednice darovatelj Paolo, njegov brat Niccolò te nećaci Luca i Vettore.¹⁸

Drugo, i u sklopu ovoga istraživanja posebno važno priznanje, Bratovština je 1502. godine stekla darovnicom pape Aleksandra VI.¹⁹ Podaci o papinskom priznanju i podršci hrvatskoj bratovštini u Mlecima sadržani su u više monografija i pojedinačnih studija koje se bave problematikom hrvatske zajednice i udruge u gradu na lagunama.²⁰ Darovnica

¹⁵ Podrobnije o Bratovštini sv. Jurja i Tripuna vidi: N. LUKOVIĆ, »Bratovština bokeljskih pomoraca sv. Đorđa i sv. Tripuna u Mlecima«, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, sv. VI., Kotor, 1957., 33–43; G. PEROCCO, *Carpaccio nella Scuola degli Schiavoni*, Venezia, 1964. (dalje: PEROCCO, 1964.); ISTI, *Guida alla Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone (detta San Giorgio degli Schiavoni)*, Venezia, 1984.; L. ČORALIĆ, »Bratovština sv. Jurja i Tripuna u Mlecima u oporukama hrvatskih iseljenika«, *Croatica christiana periodica*, god. XVIII., br. 34, Zagreb, 1994., 79–98; ISTA, »Bratovština slavenskih doseljenika sv. Jurja i Tripuna u Veneciji. Izvori, historiografija i mogućnosti istraživanja«, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, sv. 27, Zagreb, 1994., 43–57.

¹⁶ L. ČORALIĆ, »Kardinal Bessarion i Hrvati«, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 40, Zadar, 1998., 143–160.

¹⁷ L. ČORALIĆ, »Papa Siksto IV. i Hrvati: indulgencija hrvatskoj bratovštini Sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (1481. god.)«, *Croatica christiana periodica*, god. XXII., br. 42, Zagreb, 1998., 107–120.

¹⁸ PEROCCO, 1964., 215–216.

¹⁹ Prijepis papine indulgencije pohranjen je u knjizi *Catastico* (str. 12') u sjedištu Bratovštine.

²⁰ PEROCCO, 1964., 32–33; L. ČORALIĆ, »Zadarski iseljenici u Veneciji i bratovština slavenskih doseljenika sv. Jurja i Tripuna (od 1451. godine do kraja XVIII stoljeća)«, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 36, Zadar, 1994., 97–124; ISTA, *Povijest*, u: *Hrvatska/Italija (stoljetne veze: povijest, književnost, likovne umjetnosti)*, priredila N. BADURINA, Zagreb, 1997., 50; ISTA, »Hrvatska zajednica u Mlecima i Bratovština Sv. Jurja i Tripuna (Scuola degli Schiavoni)«, *Marulić*, god. XXX, br. 2, Zagreb, 1997., 338.

pape Aleksandra VI. pritom se redovito spominje u sklopu razmatranja ostalih priznanja koja su hrvatski bratimi primali od prethodno spomenutih crkvenih dostojanstvenika i mletačkih plemića. Podrobniju razradu sadržaja papinske indulgencije, kao i njezin prije-pis (uz prijevod na talijanski jezik), objavili su u radu »Le indulgenze della Scuola« talijanski povjesničari Paola Vidoli Ratti i Michele Giadrossi.²¹

Indulgenciju pape Aleksandra VI. hrvatskoj bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima podijelio je Angelo Leonini, biskup tiburtinski i apostolski legat *a latere* za područje čitavoga mletačkog dominija, tada nastanjen u župi S. Samuele. Datum objavljivanja isprave je 22. 6. 1502., to jest u vrijeme desete godine pontifikata pape Aleksandra VI. Kao motiv dodjele ovoga priznanja u povelji se ističe želja darovatelja da hrvatska bratovština, smještena u zgradi templarske crkve (S. Giovanni del Tempio, S. Giovanni dei Furlani), napreduje u uređenju i stanju koje je zatečeno. Izrijeком se, nadalje, spominje oltar članova hrvatske bratovštine posvećen sv. Jurju te iskazuje želja da udruga i u buduće bude obdarena i obogaćivana »knjigama, kaležima, misnicama, svjetiljkama i drugim crkvenim nakitom nužnim za božanski obred«. Svim pohoditeljima sjedišta hrvatske bratovštine, koji se ispovjede i pokaju, te koji pohode spomenuti oltar sv. Jurja na blagdane sv. Jurja, sv. Ivana Krstitelja, sv. Tripuna i sv. Jeronima, kao i na sve druge blagdane i pojedine nedjelje svakoga mjeseca, papinska indulgencija daje oprost 40 dana »od njima nametnutih pokora«.

Darovnica pape Aleksandra VI. hrvatskoj bratovštini nije slučajna, kao što to nisu bile ni darovnice koje su podijelili kardinal Bessarion i papa Siksto IV. U trenutku kada je europski jugoistok bio izložen pogubnim zalijetanjima osmanlijskog osvajača, koja su – poglavito od tragičnog sraza na Krbavskom polju – nemalo prijetila i hrvatskim prekojadranskim susjedima, nastojanja najviših crkvenih autoriteta bila su nerijetko usmjerena u pravcu pronalaženja rješenja za pomoć ugroženim hrvatskim krajevima. Papa Aleksandar VI., iako ponajviše zaokupljen raznorodnim političkim, vojnim i crkvenim problemima na Apeninskom poluotoku, u svojim je brojnim obraćanjima talijanskim kneževima i europskim vladarima, djelovao kako bi se stvorila snažna vojna protuturska koalicija i pokrenula križarska vojna. Kratkotrajan i ne previše učinkovit rezultat takve papinske politike bio je vojni savez pape, kralja Vladislava II. i Mletačke Republike. Stoga upravo u sklopu sveobuhvatnih papinih pregnuća na pružanju materijalne i moralne potpore Hrvatima, treba tražiti jedno od objašnjenja za podjelu indulgencije njihovoj brojčano snažnoj nacionalnoj zajednici i bratovštini u Mlecima. Sveukupno uzevši, podjela indulgencije vjernicima koji pohode oltar sv. Jurja u sjedištu istoimene bratovštine, može se smatrati jednim od važnih događaja iz prvih desetljeća njezina opstojanja. Njezino značenje potrebno je promatrati s obzirom na onodobne vojno-političke prilike u Hrvatskom Kraljevstvu i diljem istočnojadranske obale (osmanlijski prodori, prekojadranska iseljavanja, opća nastojanja papâ i europskih vladara na ustroju protuturske križarske vojne). Dodjela indulgencije ujedno je i nastavak politike koju su prema hrvatskoj udruzi u Mlecima primjenjivali prethodni crkveni dostojanstvenici (kardinal Bessarion i papa Siksto IV.). Naposljetku, Leoninijevo izručenje papinske indulgencije zorno je svjedočanstvo uklo-

²¹ Prilog je objavljen u časopisu *Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone*, sv. 25, Venezia, 1992., 8–11.

pljenosti Bratovštine u mletačku sredinu, znak njezina ugleda, prepoznatljivosti i dostojnog položaja u kontekstu ostalih nacionalnih zajednica i bratovština u gradu na lagunama. U prilogu objavljujem prijepis latinskog teksta i hrvatski prijevod povelje pape Aleksandra VI. hrvatskoj bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (*Archivio Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone, Cattastico della Scuola di SS. Giorgio e Triffon della Nation Dalmata*, str. 12'; 22. lipnja 1502.).

LATINSKI TEKST

Angelus Leoninus Dei et Apostolice sedis gratia episcopum Tyburtinus legatus apostolicus cum potestate legati de latere per universum Venetorum Dominium universis et singulis Christi fidelibus utriusque sexus presentes inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Ante Tronum Divine Maiestatis fideles Christi Sanctorum piis adducti suffragiis ad eorum festiva solemnia eo debent libentius ferventius incitari quia talium patronorum fulciti presidiis potiora retributionis premia et munera valeant promereri. Unde ut nos more pastoris vigilis Christi fideles singulos quos cupiunt in superna patria collocari ad ipsorum sanctorum tradamus libenter obsequia ut eos in conspectu Domini devota veneratione collaudent, cupientes ut Scola sive Confraternitas Sancti Georgii Slavonorum sita apud Ecclesiam Sancti Ioannis a Templo Venetiarum, nec non altare in ipsa Confraternitate sive Scola sub vocabulo Sancti Georgii constituto et sito in suis structuris et edificiiis debite reparentur conserventur et manuteantur ac libris, calicibus, paramentis, luminariibus et aliis ornamentis ecclesiasticis pro divinu cultu necessariis magis detenter muniatur et a Christi fidelibus iungiter venerentur ac congruis frequententur honoribus ut Christi fideles eo libentius devotionis causa confluant ad dictam confraternitatem sive scolam ac altare predictum et ad reparationem, conservationem, manutentionem et munionem huiusmodi promptius manus porrigant adiutrices quo ex hoc dono celestis gratiae uberius conspexerint se refectos, omnibus et singulis Christi fidelibus prefatis utriusque sexus penitentibus et confessis qui altare prefatum Sancti Georgii situm in dicta scola Slavonorum in Sancti Georgii, Sancti Ioannis Baptiste, Sancti Triphonis et Sancti Hieronymi festivitatibus ac omnibus et singulis secundis diebus dominicis cuiuslibet mensis a primis vespere usque ad secundas vespere inclusive visitaverint annuatim et ad premissa pia opera manus proiecerint adiutrices singulis diebus earumdem ac prefatarum dierum Dominicarum quibus id fecerint, quadraginta dies de iniunctis eis poenitentiis auctoritate nostra misericorditer in Domino relaxamus. Presentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum fidem praesentes fieri, nostrique sigilli impressione iussimus communire. Datum Venetiis apud S. Samuelem die vigesimo secundo mensis iunii, millesimo quingentesimo secundo. Pontificatus SS. Domini nostri Papae Alexandri VI, anno decimo. Franciscus Camelus Pistoia.

PRIJEVOD

Angelo Leonini, Božjom i Apostolske Stolice milošću tiburtinski biskup, apostolski legat s ovlašću pobočnog legata po cijelom venetskom gospodstvu, svima zajedno i svakom

pojedinom Kristovu vjerniku oba spola koji će ovo pismo vidjeti, pozdrav vječni u Gospodinu. Pred prijestoljem božanskog veličanstva Kristovi vjernici privučeni pobožnim potporama svetaca na njihove svečane blagdane da tim budu rađe i žešće potaknuti, jer podržani zaštitom takvih zaštitnika mogu postići veće nagrade i darove zaštite. Stoga mi poput budna pastira svim Kristovim vjernicima koji se žele udomiti u nebeskoj domovini rado dopuštamo čašćenju tih svetaca da ih hvale pred Gospodinom pobožnim čašćenjem, dopuštamo onima koji to žele da se škola ili hrvatska bratovština sv. Jurja, smještena kod templarske crkve sv. Ivana u Mlecima, kao i oltar koji je načinjen i smješten u istoj bratovštini ili školi pod imenom sv. Jurja, u svojim ustanovama i zgradama dužno poprave, obnove i održavaju, te da se vrlo uzdržno obdare crkvenim knjigama, kaležima, misnicama, svjetiljkama i drugim crkvenim nakitom nužnim za božanski obred i da ih Kristovi vjernici zajednički časte prikladnim častima te da Kristovi vjernici to radije zbog pobožnosti slijevaju se u rečenu bratovštinu ili školu i da spomenutom oltaru spremnije pružaju ruku pomoćnicu za popravljavanje, održavanje, čuvanje i opskrbljivanje da bi se tim darom što plodonosnije očitovali dobici nebeske milosti, svima i svakom pojedinom Kristovu vjerniku oba spola koji se ispovjede i pokaju i koji pohode spomenuti oltar sv. Jurja, smješten u rečenoj bratovštini Hrvata, na blagdane sv. Jurja, sv. Ivana Kristitelja, sv. Tripuna i sv. Jeronima, kao i na sve druge blagdane i pojedine nedjelje svakog mjeseca od prvih večernjih molitava pa sve do drugih večernjih molitava, uključivo godišnje i na prijerečene pobožna djela pruže ruku pomoćnicu na te pojedine dane, kao i na prijerečene nedjelje u dane kad to učine našom ovlašću milosrdno u Gospodinu opraštamo 40 dana od njima nametnutih pokora i želimo da to traje u sadašnjosti i neprekinuto u svim budućim vremenima. Da bi nazočna slova stekla njihovo povjerenje, naređujemo da se potvrdi utiskivanjem našeg pečata.

Dano u Mlecima kod Sv. Samuela 22. VI. 1502. u desetoj godini pontifikata Njegove Svetosti gospodina našeg pape Aleksandra VI.

Francescus Camelus iz Pistoje.

(Preveo dr. Pavao Knezović)

Summary

POPE ALEXANDER VI AND THE CROATIAN FRATERNITY OF ST. GEORGE AND TRIPHON IN VENICE

In the introduction author briefly reports the main points of pope Alexander VI pontificate. Furthermore, she discusses military and political situation in the Croatian Kingdom of that time – consequences of Ottoman invasion, especially the battle of Krbava (1493), and circumstances of establishing an alliance between Venetian Republic and king Vladisav II Jagelo. In this context, author emphasises the financial support of pope Alexander VI to the Croats. The main subject of this investigation was papal granting charter (indulgence) to the Croatian fraternity of St. George and Triphon in Venice (1502). This charter was given to the fraternity in the time of very intensive migrations across the Adriatic, and when this fraternity represents one of the most numerous ethnical groups in Venice. The charter was a great recognition to the fraternity and it is a valuable trace of the relations between Croats and renaissance pope' Alexander VI.